

Deltakelse i fritidsaktiviteter

En forskningsrapport om deltagelse i fritidsaktiviteter på mellomtrinnet i en bydel med lav sosioøkonomisk status.

Foto: privat

Linnéa Sofie Hermansen- Lind

Drammen videregående skole

Forord

«Stadig færre unge deltar i organiserte fritidsaktiviteter» (Eriksen, 2022), var overskriften til en artikkel jeg kom over. Artikkelen poengterte viktigheten av fritidsaktiviteter; positiv effekt på både fysisk og mental helse, samt positive effekter på psykososial utvikling. I en forskningsrapport fra «Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor», ble det påpekt at barn i familier med høy sosioøkonomisk status deltar mer i fritidsaktiviteter enn barn i familier med lav sosioøkonomisk status (Andersen et al., 2021). Dette fikk meg til å reflektere over deltakelse i fritidsaktiviteter, og hvilke barrierer og drivere som påvirker deltakelse. Og jeg endte med nettopp dette som tema i forskningsprosjektet.

Forskningsoppgaven min er skrevet i forbindelse med Holbergprisen i skolen, primært i faget sosiologi. Da vi høsten 2024 fikk beskjed om at vi skulle delta i Holbergprisen i skolen, var min umiddelbare reaksjon at det virket som et utrolig spennende prosjekt, som jeg gledet meg til. Noe det i stor grad har vært, for å gjennomføre et forskningsprosjekt for første gang har vært veldig spennende, og jeg har lært veldig mye nytt, alt fra metode til analyse av data og hvordan man presenterer forskningsfunn på en strukturert måte. Samtidig har det vært utfordrende til tider, fordi jeg har måttet jobbe selvstendig, og strukturere og fordele oppgaver selv. Derfor er jeg veldig glad og takknemlig for god hjelp og veiledning underveis.

Jeg vil takke faglærerne mine Erlend Staberg og Mette Christensen for god tilbakemelding og veiledning som har hjulpet masse på veien. Videre vil jeg takke forskningsveilederen min Lise Camilla Ruud for hjelp og gode innspill.

Jeg vil også gjerne takke alle elevene som vært villige til å svare på min spørreundersøkelse, og lærerne som la til rette for gjennomføring.

Linnéa Sofie Hermansen- Lind

13.03.2025

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	3
Innledning	4
Problemstilling	4
Hypotese	4
Teori og forskning.....	5
Hvorfor er fritidsaktiviteter viktig?	5
Tidligere forskning på forskjeller i deltakelse	5
Tiltak for å øke deltakelsen.....	6
Forskjell i deltakelse belyst gjennom sosiologisk teori	7
Pierre Bourdieu	7
Kapitalteori og habitus.....	7
Metode.....	8
Begrunnelse for valg av metode	8
Spørreundersøkelsen	9
Reliabilitet:	10
Validitet.....	10
Forskningsetikk	10
Feilkilder:	11
Presentasjon, analyse og drøfting	11
Funn fra spørreundersøkelsen	11
Hva gjør elevene ellers på fritiden?.....	14
Drøfting	14
Språklig bakgrunn som barriere?	15
Er det sammenheng mellom foreldres yrkesaktivitet og barns deltakelse?	16
Er det kjønnsforskjeller i deltakelse?.....	18
Konklusjon	19
Bibliografi	21
Vedlegg	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Samtykkeskjema.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Spørreundersøkelse	Feil! Bokmerke er ikke definert.

Innledning

Det er stadig færre barn og unge som deltar i organiserte fritidsaktiviteter, og siden 2015 har nedgangen vært på 7-8 prosentpoeng, viser rapporter fra Ungdata (Bakken, 2024). Ungdata er en spørreundersøkelse som gjennomføres av skoleelever rundt om i landet. Undersøkelsen er laget av Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved Oslo Met. Elevene får spørsmål om temaer som; foreldre, venner, skole, lokalmiljø, fritidsaktiviteter, helse og trivsel. Dataene som samles inn, brukes i kommunens arbeid med aldersgruppen, samt ulike forsknings- og utviklingsprosjekter (Ungdata).

Anders Bakken, forsker ved Oslo Met, peker på sosioøkonomiske forskjeller som barriere for deltakelse i fritidsaktiviteter blant barn og ungdom (Bakken, 2024). Sosioøkonomiske forskjeller handler om forskjeller i levekår og muligheter, basert på økonomiske og sosiale faktorer, eksempelvis inntekt, utdanning, boforhold og tilgang til tjenester som helsetilbud og fritidsaktiviteter. Dette fikk meg til å reflektere over egen by, som er en mangfoldig by, med til dels store forskjeller mellom bydelene. Jeg ble nysgjerrig på hvordan deltakelse i fritidsaktiviteter er i en bydel med høy andel minoritetsspråklige elever og lav sosioøkonomisk status. Samtidig er bydelen en bydel som har blitt satset betydelig på i de senere år, og det finnes flere støtteordninger som skal gjøre det lettere for barn og unge å delta på aktiviteter selv om familien strever økonomisk.

Problemstilling

Dette er temaer jeg ønsker å kunne belyse i denne oppgaven, og har valgt følgende problemstilling: Hvordan er deltakelsen i fritidsaktiviteter blant elever på 5-7. trinn i en bydel med lav sosioøkonomisk status? Hvordan skiller dette seg fra landsgjennomsnittet, og hva kan være barrierer og drivere for deltakelse?

Hypotese

På bakgrunn av ovenstående informasjon, har jeg en hypotese om at deltakelsen i fritidsaktiviteter er lavere i en bydel med lav sosioøkonomisk status, sammenliknet med nasjonalt.

Teori og forskning

Teoridelen skal redegjøre for hvordan sosial bakgrunn påvirker deltakelse i fritidsaktiviteter. Kapitlet vil vise til tidligere forskning på viktigheten av fritidsaktiviteter, sosial ulikhet, og barrierer for deltakelse. I tillegg vil jeg si noe om hvordan det er satset på økt deltakelse, både på nasjonalt og kommunalt nivå. Jeg skal også bruke Bourdieus teori om kapitalformer og habitus, og reflektere over hvordan denne sosiologiske teorien kan brukes til å forstå forskjeller i deltakelse i fritidsaktiviteter.

Hvorfor er fritidsaktiviteter viktig?

Fritidsaktiviteter har vist seg å spille en viktig rolle i barns sosiale, fysiske og kognitive utvikling, og barn som deltar i organiserte fritidsaktiviteter har ofte tilgang til større sosiale nettverk og utvikler vennskap også utenfor skolen (Enstad, 2023). Ifølge Ungdata-rapportene fra Velferdsforskningsinstituttet NOVA (Bakken, 2024), er fritidsaktiviteter også en viktig arena for sosialisering, læring og mestring, i tillegg til bedre psykisk helse. Gjennom deltakelse i organiserte aktiviteter kan barn oppleve fellesskap, utvikle sosiale ferdigheter og etablere vennskap, noe som kan bidra til deres generelle trivsel og styrke deres tilhørighet i samfunnet. Sport og idrett kan også ha en positiv effekt på barn og unges helse, og forebygge livsstilsykdommer som overvekt og diabetes (Folkehelseinstituttet, 2024). Studier viser også at fritidsaktiviteter kan ha en positiv innvirkning på skoleprestasjoner, fordi deltakelse i fritidsaktiviteter innebærer utvikling av disiplin, samarbeidsevner og mestringsstrategier (Bakken, 2024).

Tidligere forskning på forskjeller i deltakelse

Forskning viser til at barn som bor i områder med lav sosioøkonomisk status deltar mindre enn barn fra områder med høyere sosioøkonomisk status. Ifølge Ungdata (Bakken, 2024) er det en tydelig sammenheng mellom foreldrenes økonomiske situasjon og barnas deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Barn i familier med høy inntekt deltar i større grad enn barn fra lavinntektsfamilier. Sammenlignet med landsgjennomsnittet viser nasjonale undersøkelser at barn i lavinntektsområder har større tendens til å velge bort fritidsaktiviteter, for eksempel på grunn av økonomiske begrensninger eller mangel på informasjon om tilgjengelige tilbud (SIFO, 2024). Dette kan føre til lavere fysisk aktivitet, færre sosiale arenaer og mindre mestringsopplevelser sammenlignet med barn fra mer økonomisk stabile familier. Videre peker forskning på at deltakelsen kan variere avhengig av ulike faktorer som tilgjengelighet til fritidstilbud, foreldrenes holdninger og støttenettverk i nærmiljøet (NOU, 2020).

Tiltak for å øke deltakelsen

For å redusere økonomiske barrierer for deltakelse, har flere kommuner og organisasjoner innført støtteordninger som Fritidskassen og Fritidskortet. Målet med disse tiltakene er å sikre at alle barn, uavhengig av økonomisk bakgrunn, får muligheten til å delta. I tillegg er Fritidserklæringen et nasjonalt initiativ som ble vedtatt i 2016, og slår fast at alle barn og ungdom skal delta i minst én organisert fritidsaktivitet, uavhengig økonomi og bakgrunn (Fritidserklæringen, 2022). Erklæringen har som mål å få til et samarbeid om å bygge ned barrierer for deltakelse, for å sikre at alle barn får delta på lik linje. Videre har vi fritidskortet, som er en nasjonal ordning som har blitt prøvd ut i flere kommuner, hvor barn og unge bosatt i kommunen kan få inntil 1000 kroner i året til å dekke kostnader til kontingent, personlig utstyr, turer og turneringer (Friskus, 2024). En utfordring med denne ordningen kan være at ikke alle organisasjoner og klubber i kommunen er tilknyttet ordningen, noe som kan begrense valgmulighetene for barn og familier som ønsker å benytte seg av tilbudet (Frivillighet Norge, 2019). Fritidskassen er også en ordning som er innført i noen kommuner, ordningen gir økonomisk støtte til barn fra lavinntektsfamilier som ikke har mulighet til å delta i organiserte fritidsaktiviteter på grunn av familiens økonomiske situasjon (Drammen kommune, 2025). Støtten fra Fritidskassen kan dekke medlemsavgifter, utstyrs kostnader og andre kostnader knyttet til deltakelse i organiserte fritidstilbud. Tiltakene har vist seg å være effektive og inkluderende, men samtidig er utfordringen ofte at noen familier ikke er informert om tilbudene og mulighetene som finnes, eller at ikke alle tilgjengelige aktiviteter støttes av slike tiltak.

Flere faktorer kan forklare hvorfor barn i lavinntektsområder deltar mindre i fritidsaktiviteter, og en av de viktigste barrierene for deltakelse er økonomiske begrensninger. Ifølge en rapport fra Institutt for samfunnsforskning (NOU, 2020:16) kan kostnadene knyttet til medlemsavgifter, utstyr og transport gjøre det vanskelig for familier med lav inntekt å la barna delta.

Så selv om det finnes ordninger som sikrer at flere kan delta i fritidsaktiviteter, uavhengig økonomisk status, må aktivitetene også være tilgjengelige. Hvis fritidsaktivitetene ligger langt unna, eller hvis det er dårlig kollektivtransport, kan det være vanskelig å komme seg dit, særlig hvis foreldrene ikke eier bil eller har mulighet til å levere og hente (AlleMed, 2024). I valgt bydel finnes det en fritidsklubb for elever både på barne- og ungdomsskolen, som er helt gratis og nærme skolen, slik at elever kan dra rett etter skolen (Drammen Kommune, 2025). For elever på 5-7. trinn er klubben åpen 2-3 ganger i uka, og her kan barna henge med venner,

få et gratis måltid, spille spill, høre på musikk, og få leksehjelp. Slike lavterskeltilbud som Neitidsklubb kan være en viktig møteplass for barn og unge som av ulike grunner ikke deltar i fritidsaktiviteter, eksempelvis økonomiske og kulturelle barrierer, eller språkbarrierer.

Språklige og kulturelle faktorer er også barrierer som kan påvirke barn som vokser opp i familier med minoritetsbakgrunn sin deltakelse i fritidsaktiviteter. Foreldrenes norskkunnskaper er en av utfordringene, og kan være en stor hindring når det gjelder tilgang til fritidstilbud. Ifølge Frivillighet Norge (Frivillighet Norge, 2023) kan språkbarrierer gjøre det vanskelig for foreldre å få informasjon om hvilke aktiviteter som er tilgjengelige og hvordan man melder barna på. Kanskje kan dette føre til at barn som i utgangspunktet ønsker å delta, går glipp av aktiviteter, fordi foreldre ikke forstår språket godt nok til å forstå og benytte seg av fritidstilbud. Kulturelle normer og verdier kan også spille en rolle i deltakelse og hvilke typer aktiviteter foreldrene ønsker at barna deres skal delta i (Arnesen, Wøien Hansen, 2024). For noen kan det være kulturelle barrierer for deltakelse i aktiviteter som sport, musikk eller andre organiserte fritidstilbud. Slike organiserte fritidsaktiviteter kan for noen oppfattes som mindre viktige eller passende i forhold til andre kulturelle tradisjoner og verdier, for eksempel kan det å delta i religiøse aktiviteter eller andre aktiviteter være viktigere.

Forskjell i deltakelse belyst gjennom sosiologisk teori

Pierre Bourdieu

Pierre Bourdieu (1930-2002) var en fransk sosiolog, og er kjent for sine analyser av kultur, skole og utdanning og hva dette betyr for opprettholdelsen av klasseforskjeller (Hjelseth & Weihe, 2025). Best kjent er han for sine teorier om habitus og kapitalformer. Bourdieu er kjent for et konfliktteoretisk syn på samfunnet, og han mente samfunnet er inndelt i grupper og individer som konstant er i konkurranse om ressurser, som han kalte for kapital (Erdal & Granlund, 2021). Han mente at de individene og gruppene med mest ressurser har mye makt og er høyest rangert i samfunnshierarkiet, i tillegg til at de kan videreføre sine fordeler til neste generasjon (Aanesen, 2021).

Kapitalteori og habitus

Bourdieu kaller ressursene som konkurreres om for kapital, og han har delt dem inn i tre hovedformer; kulturell kapital, sosial kapital, og økonomisk kapital (Hjelseth & Weihe, 2025). Kulturell kapital handler om ferdigheter og kunnskap som overføres fra foreldre til barn, som i høy grad gjør det lettere å få tilgang til høyere utdanning, attraktive posisjoner på arbeidsmarkedet, og som jeg skriver om; fritidsaktiviteter (Erdal & Granlund, s 409). Foreldre

med høy kulturell kapital har kanskje erfaring med fritidsaktiviteter selv, og ser verdien av det, og kan lettere oppmuntre barna til å delta. Derimot kan lav kulturell kapital som manglende informasjon, språkbarrierer eller lite kjennskap til tilbud være barrierer for deltakelse. Sosial kapital refererer til nettverk og sosiale forbindelser, som kan hjelpe til å oppnå det du ønsker og har som mål (Aanesen, 2021). Kanskje kan barn som har venner som deltar i fritidsaktiviteter, ha større sannsynlighet for å delta selv. Dersom fritidsaktiviteter ikke er vanlige i barnets sosiale miljø, kan terskelen for deltakelse være høyere. Bourdieu peker på økonomisk kapital som den viktigste kapitalen, som består av økonomiske ressurser, som penger og aksjer (Aanesen, 2021). I spørreundersøkelsen har jeg spurt om foreldrene jobber. Selv om jeg ikke direkte har spurt om foreldrenes inntekt, kan dette likevel gi innsikt i om økonomi kan være barriere for deltakelse. Hvis resultatet av undersøkelsen viser en sammenheng mellom barn uten yrkesaktive foreldre, og lav deltakelse i fritidsaktiviteter, kan dette indikere at lav økonomisk kapital er en av grunnene til frafall.

Bourdieu introduserer også begrepet habitus, som beskriver de vanene, holdningene og preferansene vi mennesker utvikler gjennom oppvekst, sosial bakgrunn og erfaringer. preferansene individer utvikler gjennom sosialisering (Skauge & Rafoss, 2020). Habitus påvirker hvilke muligheter og valg som fremstår naturlige eller oppnåelige for en person, og kan med dette bidra til å opprettholde sosiale forskjeller i samfunnet (Erdal & Granlund, s 409). I forskningsoppgaven kan habitus brukes til å forstå hvordan barns deltakelse i fritidsaktiviteter påvirkes av deres sosiale miljø.

Metode

Begrunnelse for valg av metode

Ut ifra et ønske om å kunne si noe generelt om en eventuell sammenheng mellom lav sosioøkonomisk status og deltakelse i fritidsaktiviteter på 5-7. trinn, valgte jeg kvantitativ metode. Denne metoden egnet seg best for valgt problemstilling, da jeg ønsket å få et representativt bilde av deltakelse. Med en kvantitativ spørreundersøkelse får jeg mulighet til å samle inn numeriske data fra et større antall respondenter, samt analysere datamaterialet objektivt og systematisk for å sammenlikne statistikken med nasjonal statistikk for deltakelse i fritidsaktiviteter. Selv om kvalitativ metode kunne gitt meg en bedre innsikt i elevenes mening og erfaring knyttet til deltakelse i fritidsaktiviteter, samt barrierer og drivere for

deltakelse, kom jeg frem til at kvantitativ metode passet best i mitt forskningsprosjekt. Dette for å bedre kunne generalisere til en større gruppe.

Spørreundersøkelsen

Spørreundersøkelsen min retter seg mot elever på 5-7. trinn, i en bydel med en høy andel innbyggere med minoritetsbakgrunn. Valget falt på mellomtrinnet da dette er en alder der fritidsaktiviteter er viktig for barns utvikling, sosialt og fysisk, i tillegg til at det er en fase før ungdomsskolen, hvor fritidsdeltakelsen ofte synker. Barna har gjerne utviklet en tydeligere interesse for fritidsaktiviteter, men er samtidig i stor grad avhengige av foresatte, for både økonomisk og praktisk støtte til å delta. Jeg utarbeidet en spørreundersøkelse i Forms som enkelt kunne sendes til elever. Spørreundersøkelsen inkluderte flervalgsspørsmål om fritidsaktiviteter, og bakgrunnsvariabler knyttet til familie, og barrierer og drivere for deltakelse. Jeg har prøvd å formulere spørsmålene slik at de tar hensyn til at det kan være belastende for elevene å svare på slike undersøkelser, da de kan bekrefte en opplevelse av utenforskap. Jeg har derfor forsøkt å unngå spørsmål av typen «Har du opplevd å ikke ha råd til...», men heller spurt så nøytralt som mulig om foreldrene jobber eller ikke. tillegg testet jeg spørreskjemaet på et mindre utvalg elever i forkant, for å sikre at spørsmålene var tydelige og forståelige.

For å kunne undersøke deltakelsen i fritidsaktiviteter blant elever på 5.–7. trinn i en bydel med lav sosioøkonomisk status, ble det i spørreundersøkelsen innhentet informasjon om flere bakgrunnsvariabler. Disse variablene kan ha betydning for hvilke faktorer som påvirker deltakelsen i fritidsaktiviteter. Bakgrunnsvariablene som ble inkludert i spørreundersøkelsen, var kjønn, alder og foreldrenes sosioøkonomiske status. Kjønn og alder kan påvirke interessen for forskjellige typer aktiviteter, mens foreldrenes sosioøkonomiske status er en viktig faktor for å forstå tilgang til aktiviteter og økonomiske barrierer for deltakelse.

I mitt forskningsprosjekt har jeg valgt å sammenlikne resultatene fra min spørreundersøkelse med data fra Ungdata fra 2022, da det er siste publiserte rapport for valgt kommune. Akkurat denne undersøkelsen blir brukt som referanse, da den gir relevant informasjon for å belyse temaet i mitt prosjekt: deltakelse i fritidsaktiviteter. For å lettere kunne sammenlikne de to spørreundersøkelsene, er noen av spørsmålene like eller tilnærmet like de som brukes i Ungdata. Formålet med å sammenlikne resultatene med Ungdata er å kunne vurdere om deltakelsen i valgt bydel avviker fra deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter på nasjonalt nivå.

Reliabilitet

Reliabilitet refererer til hvor stabil og konsistent en måling er (Hellevik, 1995). For eksempel vil en høyde målt én dag være reliabel dersom den gir samme resultat dersom målingen gjentas en annen dag. For å sikre høy reliabilitet har jeg vært nøye med utformingen av spørsmålene og formulert spørsmålene klart og presist, samt tilpasset elevenes kognitive nivå. Jeg har bevisst valgt å ikke stille ledende spørsmål, da det kan påvirke svarene, og dermed svekke reliabiliteten. Reliabiliteten til spørreundersøkelsen styrkes også ved at jeg har gjennomført en pilotundersøkelse, som er en test av en undersøkelse for å rette opp eventuelle feil før spørreundersøkelsen gjennomføres (Sander, 2024). Pilotundersøkelsen ble gjennomført av søsteren min og noen i klassen hennes, som går på 6. trinn, som kunne si ifra om det var noe de ikke forsto, eller som var vanskelig og komplisert. Dersom undersøkelsen gjennomføres på nytt i en lignende gruppe, forventer jeg at resultatene vil være stabile over tid.

Validitet

Validitet handler om variablene måler det vi ønsker å få vite noe om, og svarer på problemstillingen (Hellevik, 1995). Spørsmålene i spørreundersøkelsen er direkte knyttet til forskningsspørsmålet mitt, og forsøker å gi et presist bilde av deltakelse i fritidsaktiviteter, samtidig som de tar hensyn til variabler som kan påvirke deltakelsen.

Forskningsetikk

Ettersom jeg har undersøkt deltakelse på 5-7. trinn, har alle deltakere vært under 15 år, og for å sikre en etisk forsvarlig spørreundersøkelse, er retningslinjer for forskningsetikk blitt fulgt. Alle foresatte ble informert om undersøkelsens formål, samt at deltakelse var frivillig og anonym. Samtykket ble innhentet for å ivareta barnets rettigheter og sikkerhet. Ingen identifiserbar informasjon ble samlet inn under forskningsprosjektet, og anonymitet ble opprettholdt gjennom hele prosessen, og deltakerne ble gitt informasjon om hva dataene skulle brukes til, samt hvordan dataene deres skulle benyttes. I tillegg har jeg anonymisert bydelen og skolen i forskningen min, dette for å sikre at forskningsprosjektet følger etiske retningslinjer. Selv om det ikke er mulig å identifisere enkeltpersoner, beskyttes deltakerne og personvernet opprettholdes ved anonymisering. Ved å anonymisere unngår jeg at informasjonen kan knyttes til et spesifikt område eller skole, og respondentene kan føle seg trygge på at deltakelsen ikke vil få negative konsekvenser.

Feilkilder:

Feilkilder i forskning er faktorer som kan påvirke nøyaktigheten og påliteligheten av resultatene (Sander, 2023). En mulig feilkilde i spørreundersøkelsen min, kan være at spørsmålene er for vanskelig formulert for målgruppen, og kan føre til at elevene tolker spørsmålene annerledes enn de er ment, og dermed også svarer annerledes.

Presentasjon, analyse og drøfting

Funn fra spørreundersøkelsen

Totalt deltok 123 elever i min spørreundersøkelse, fordelt på 5-7. trinn. Det var et lite flertall av respondentene som gikk på 7. trinn, med 39%, mens 34% gikk på 6. trinn, og 27% fra 5. trinn. Altså en overvekt av elever fra 6. og 7. trinn, og en underrepresentasjon av elever fra 5. trinn. Utvalget er derfor ikke helt representativt i forhold til elevsammensetningen på skolen, da antall elever på trinnene er jevnt fordelt, og frafallet fra 5. trinn, skyldes sykdom. Likevel har mange fra hvert trinn svart, og med 33 respondenter fra 5. trinn, bør det likevel være nok til å trekke noen generelle konklusjoner. Undersøkelsen har en svarprosent på 65%, som gir et grunnlag for analyse, men det kan likevel være risiko for skjevheter i utvalget. Av tidsmessige årsaker fikk ikke alle klassene mulighet til å svare, men det var helt tilfeldig hvilke klasser som ikke deltok, noe som minsker risikoen for systematiske skjevheter i utvalget (Erdal & Granlund, 2021)

Bakgrunnsvariablene som ble kartlagt i spørreundersøkelsen min var kjønn, språklig bakgrunn, foreldrenes yrkesstatus, søsken og boforhold. Av 123 som har svart, er det 60 gutter og 60 jenter, noe som gir en jevn kjønnsfordeling. Tre elever har svart «annet/vil ikke oppgi», disse er også med i analysen, men blir ikke inkludert i analysen av sammenhenger med kjønn som bakgrunnsvariabel.

Videre ble det undersøkt hvem elevene bor sammen med, 77% svarer at de bor sammen med begge foreldrene, 18% bor med én forelder og 5% oppgir at de bor med «andre». Det er kun 9% som ikke har søsken, resten har ett eller flere søsken. 23% av elevene har tre eller flere søsken. En annen bakgrunnsvariabel som ble inkludert i spørreundersøkelsen, var elevs språklige bakgrunn med spørsmålet «Snakker du et annet språk enn norsk hjemme?».

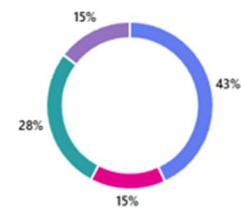
Resultatet viser at 76% av respondentene snakker et annet språk enn norsk hjemme, og bare 24% snakker norsk. Elevene har svart på om foreldrene jobber, og 10% oppgir at ingen av

foreldrene jobber, 40% oppgir at én forelder jobber, og de resterende 50% svarer at begge foreldre jobber.

De to figurene nedenfor viser deltakelse i fritidsaktiviteter. Det øverste sektordiagrammet viser resultatene fra min undersøkelse, og det nederste søylediagrammet viser deltakelse i aktuell kommune og nasjonalt. Diagrammene viser at det er en betydelig mindre andel elever som deltar i én eller flere fritidsaktiviteter i valgt bydel med 58%, sammenlignet med 69% i valgt kommune og 80% nasjonalt. Det er 28% som svarer at de har vært med før, og det er 15% som oppgir at de har lyst til å begynne.

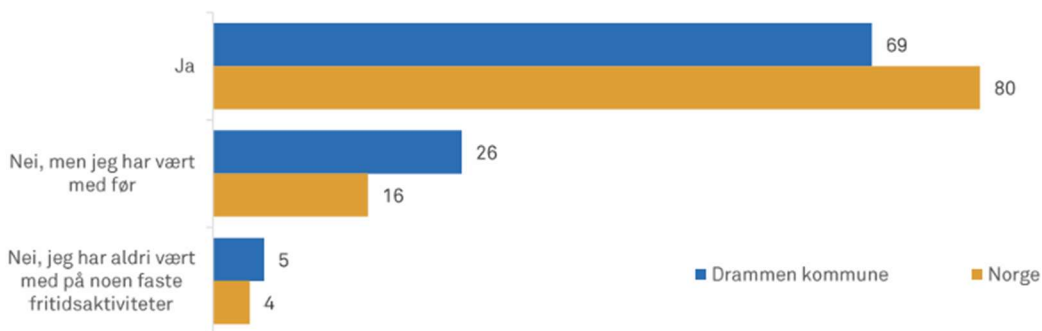
Deltakelse i fritidsaktiviteter i antall og prosent

Ja, jeg deltar i en fritidsaktivitet etter skolen	53
Ja, jeg driver med flere fritidsaktiviteter etter skolen	18
Nei, men jeg har vært med før	34
Nei, men jeg har lyst til å begynne	18

Figur 1, figuren viser antall elever som deltar i fritidsaktiviteter, sektordiagrammet viser prosentvis fordeling.

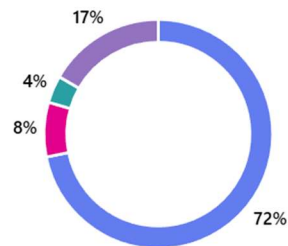
Er du med på noen faste fritidsaktiviteter for tiden? Prosent i Drammen kommune og nasjonalt

Figur 2, søylediagrammet viser hvor mange som deltar i fritidsaktiviteter (i prosent), både nasjonalt og i Drammen kommune (kommunen bydelen ligger i).

Av de som oppgir at de deltar i fritidsaktivitet driver flerparten, 72% med sport eller idrett, mens 8% driver med teater eller dans, 4 % spiller instrument, og 17% har svart at de deltar i andre aktiviteter. De fleste driver med aktiviteten 2-3 ettermiddager per uke, og har holdt på med aktiviteten i minst tre år.

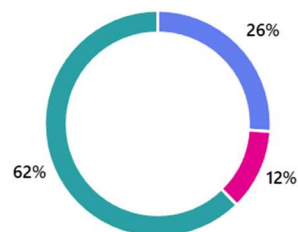
● Sport eller idrett	56
● Teater eller dans	6
● Spiller instrument eller synger	3
● Annet	13

Figur 3, figuren viser hvilke aktiviteter elevene deltar i, sektordiagrammet viser fordelingen i prosent.

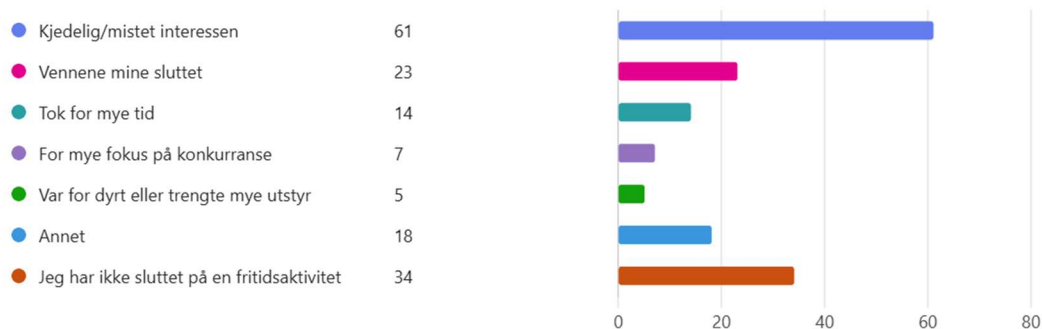
26% kommer seg til aktiviteten ved å gå alene eller sammen med voksen, 12% tar buss og 62% blir kjørt. På spørsmål om hvorfor de valgte sin aktivitet, svarte de fleste at aktiviteten virket morsom og de likte å være i aktivitet, mange svarte også at de hadde venner som gikk på samme aktivitet, og/eller foreldrene foreslo aktiviteten. Venner og foreldre antas derfor å være en viktig faktor ved valg av aktivitet.

● Jeg går alene eller sammen med en voksen	18
● Jeg tar buss	8
● Jeg blir kjørt	43

Figur 4, figuren viser hvordan elevene kommer seg til fritidsaktiviteten sin, sektordiagrammet viser prosentvis fordeling.

For de som tidligere har gått på en fritidsaktivitet og sluttet, svarte 50% at aktiviteten var kjedelig eller at de mistet interessen, 29% svarte at aktiviteten tok for mye tid eller at venner sluttet. 3% oppga at de sluttet fordi aktiviteten var for dyr, eller trengte for mye utstyr, noe som tilsvarer 5 elever. 14% svarte annet.

Figur 5, figuren viser hva som var årsaken til at elevene har sluttet på fritidsaktiviteter tidligere. På grunn av at elevene kunne velge flere alternativ, viser stolpediagrammet antall svar i prosent. Dette stemmer da ikke overens med antall elever, derfor stemmer ikke stolpediagrammet helt overens med tallene jeg nevner i avsnittet, som er prosent av alle elevene som har svart, og ikke antall svar.

Hva gjør elevene ellers på fritiden?

Mange svarer at de er med venner, og mange oppgir at de «henger» i nærmiljøet. Elevene kunne krysse av for flere alternativ. Av 123 elever svarer 57% at de henger med venner ute (spiller fotball etc), 45% pleier å ha besøk/besøke venner, 30% henger i byen eller på kjøpesenter, 49% svarer at de liker å slappe av, 46% gamer, 60% bruker tid på skjerm (Ipad, telefon, PC, TV), 10% liker å gå på tur, langrenn eller stå slalåm, 12% leser bøker eller er på biblioteket, 29% spiller fotball, og 14% har svart «annet». På spørsmål om omtrent hvor mange timer elevene er på skjerm (Ipad, telefon, PC, TV) om dagen utenom skole og lekser svarer 38% at de er 2-3 antall timer på skjerm daglig, det er også mange (24%) som svarer at de er 4-6 timer på skjerm hver dag.

Elevene ble også spurt om de deltar i andre aktiviteter som for eksempel kulturskole, religiøse aktiviteter eller fritidsklubb, og her svarer 25% at de deltar i religiøse aktiviteter (moské, kirke, menighet) og 23% svarer at de deltar i fritidsklubb, det er hele 27% som svarte at de deltar i andre aktiviteter. Dette kan være en svakhet i min undersøkelse, da jeg ikke vet hva som faller inn her. Religiøse aktiviteter og fritidsklubb ser uansett ut til å spille en viktig rolle for mange av elevene i bydelen.

Drøfting

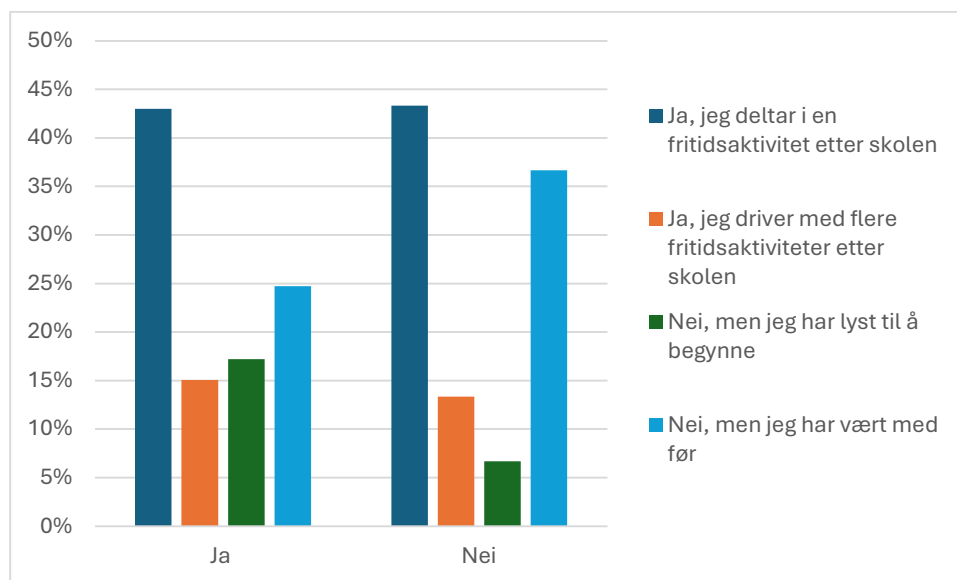
I forkant av forskningen min lagde jeg en hypotese om at det var mindre deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter i en bydel med lav sosioøkonomisk status, sammenliknet med nasjonale tall. Ifølge Ungdatarapport fra 2022 deltar i gjennomsnitt 80% av barn på

mellomtrinnet i organisert fritidsaktivitet, mens deltakelsen i den valgte kommunen er lavere, med 69% deltakelse. Resultatet av undersøkelsen min viser at kun 58% av elevene på 5-7. trinn i en bydel med lav sosioøkonomisk status deltar i fritidsaktiviteter, altså 22% lavere enn nasjonalt. Dette styrker min hypotese om at deltakelsen er lavere i en bydel med lav SØS. I utvalget mitt svarer 76% at de snakker et annet språk enn norsk hjemme, og 50% av elevene oppgir at én eller ingen av foreldrene jobber. For å undersøke hvilke barrierer som hindrer deltakelse i bydelen, opprettet jeg krysskjemaer for å analysere mulige sammenhenger mellom ulike bakgrunnsvariabler og deltakelse.

Språklig bakgrunn som barriere?

Resultatene viser ingen direkte sammenheng mellom språklig bakgrunn og deltakelse i fritidsaktiviteter. Blant dem som snakker et annet språk enn norsk hjemme, deltar 58% i én eller flere fritidsaktiviteter, sammenliknet med 56% deltakelse blant de som snakker norsk hjemme. Deltakelsen er altså tilnærmet lik, og resultatet viser ikke til språklig bakgrunn som barriere for deltakelse. Samtidig er det 17% av de med annen språklig bakgrunn som oppgir at de ikke deltar i fritidsaktivitet, men har lyst til å begynne. Blant dem som snakker norsk hjemme, er det kun 6% som svarer det samme. Selv om deltakelsen er relativt lik mellom gruppene, er den fortsatt langt under gjennomsnittet.

Krysstabell: sammenheng mellom språkbakgrunn og deltakelse

Figur 6, diagrammet viser sammenheng mellom elevenes språklige bakgrunn og deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Kategorien «ja» viser de som har oppgitt at de snakker ett annet morsmål enn norsk hjemme, mens kategorien «nei» viser de som snakker norsk hjemme.

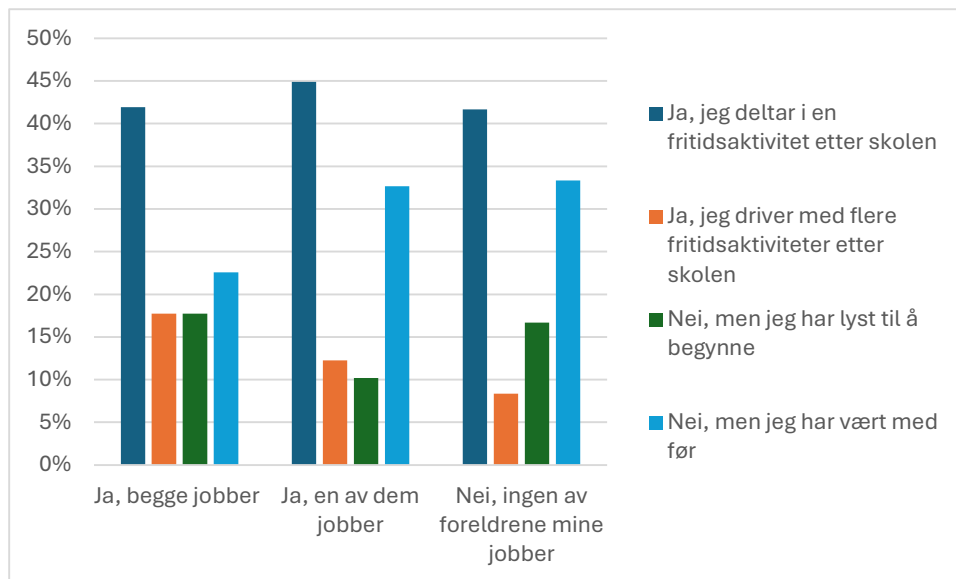
Selv om resultatene fra undersøkelsen min ikke direkte viser noen sammenheng mellom språklig bakgrunn og deltakelse i fritidsaktiviteter, kan det finnes barrierer knyttet til språk

som påvirker barnas deltakelse. Språkbarrierer kan være en utfordring, særlig knyttet til kommunikasjon og utfordringer med språket. Mange foreldre i valgt bydel er førstegangsinnvandrere og mange kan ikke språket like godt som barna deres, som vokser opp i Norge, med norsk i barnehage og skole. Derfor kan det tenkes at noen foreldre har utfordringer med å følge med på informasjon, enten på grunn av språkproblemer eller manglende informasjon. Bourdieus begrep om kulturell kapital referer til kunnskap, språk og stil, som vi kan få gjennom oppvekst og utdanning (Erdal & Granlund, s 409, 2021). Denne formen for kapital kan være med på å forklare hvordan foreldrenes manglende norskkunnskaper kan føre til lavere kulturell kapital for familien (Aanesen, 2021). Når foreldrene har begrensede språklige ferdigheter, kan det gjøre det vanskelig for dem å forstå informasjon om fritidstilbud, melde barna på, eller delta aktivt i barnas aktiviteter. Dette kan hindre barna i å få fullt utbytte av de fritidstilbudene som er tilgjengelige, til tross for at de selv ønsker å delta. På denne måten kan foreldrenes språklige ferdigheter være en viktig barriere, fordi det er foreldrene som ofte har ansvaret for å legge til rette for deltakelse i fritidsaktiviteter.

Er det sammenheng mellom foreldres yrkesaktivitet og barns deltakelse?

Videre har jeg undersøkt sammenhengen mellom yrkesaktive foreldre og deltakelse i fritidsaktiviteter. Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at det er 50% av barna som oppgir at kun én eller ingen av foreldrene jobber. Forskjellen i deltakelse mellom én og to yrkesaktive foreldre er ubetydelig, da 60% av de som har to yrkesaktive foreldre, og 58% av de som har én yrkesaktiv forelder deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Blant de som at ingen av foreldrene jobbet (10%), var deltakelsen kun på 42%, altså betydelig lavere. 10% oppga at ingen av foreldrene jobber, noe som tilsvarer 12 elever, men dersom det samme gjelder hele skolen, vil det være omtrent 50 elever uten yrkesaktive foreldre, og blant disse vil bare 21 av dem delta i fritidsaktiviteter.

Krysstabell: sammenheng mellom foreldrenes yrkesstatus og deltakelse

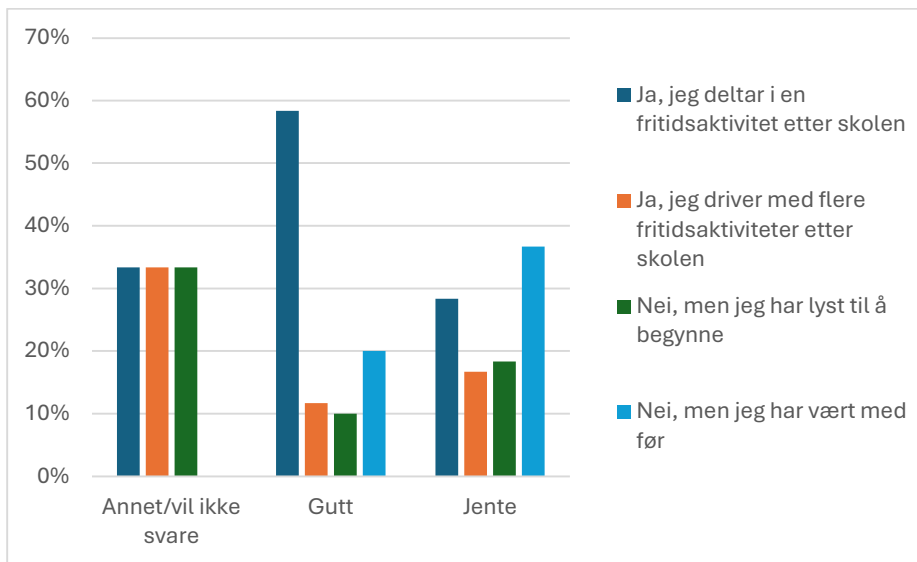
Figur 7, diagrammet viser sammenheng mellom foreldrenes yrkesstatus, og elevenes deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter

For å forstå denne sammenhengen, kan vi bruke Bourdieus teori om økonomisk kapital, som handler om tilgang på økonomiske ressurser, og hvordan disse påvirker enkeltpersoners muligheter i samfunnet. Økonomisk kapital handler ikke kun om lønn, men om økonomisk stabilitet over tid, og muligheten til å prioritere barnas fritidsaktiviteter over tid. For familier der ingen av foreldrene er i arbeid, kan lav økonomisk kapital føre til at fritidsaktiviteter blir nedprioritert for å kunne betale nødvendige utgifter som bolig, mat og andre levekostnader. I kommunen bydelen ligger i, er det opprettet en lokal fritidskasse som skal sikre at alle får være med i organiserte fritidsaktiviteter, og familier med økonomi som ikke strekker til for å prioritere fritidsaktiviteter, kan søke om støtte. Selv om det finnes slike støtteordninger, kan det fortsatt finnes barrierer for deltakelse. Resultatet fra min spørreundersøkelse viser at kun 42% av elevene som ikke har foreldre som jobber, deltar i fritidsaktiviteter. Noe som tyder på at økonomi kan være barriere for deltakelse, da familiens inntekt mest sannsynlig er lavere dersom ingen av foreldrene jobber, kontra en familie der begge foreldrene er yrkesaktive. Og deltakelsen er betydelig lavere blant de elevene som oppgir at ingen av foreldrene er yrkesaktive. Så selv om kommunen har innført en støtteordning, kan for eksempel «skjulte utgifter» knyttet til utstyr, transport eller turneringer og cuper fortsatt være et hinder for å delta. For familier med dårlig råd, kan kanskje fritidstilbud fremstå som en luksus fremfor en nødvendighet, og noe man ikke prioriterer. I tillegg kan det være utfordringer knyttet til informasjon om støtteordningen, eller stigma rundt det å søke om økonomisk støtte.

Er det kjønnsforskjeller i deltakelse?

Resultatet fra krysstabellen som viser sammenheng mellom kjønn og deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter, viser at det er betydelig flere gutter som deltar, enn jenter. Blant gutter er det 70% som oppgir at de deltar i én eller flere fritidsaktiviteter, mens for jenter er det kun 45% deltakelse, noe som er betydelig lavere.

Krysstabell: sammenheng mellom kjønn og deltakelse

Figur 8, diagrammet viser sammenheng mellom kjønn og deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter

Denne kjønnsforskjellen i deltakelse kan forstås gjennom Bourdieus teori om habitus, samt sosial og økonomisk kapital. Selv om Bourdieu ofte knytter habitus til sosial klasseposisjon, mener han også at habitusaspekter er sentrale for å forstå kjønnsulikhet (Skauge & Rafoss, 2020). Oppvekstmiljø, sosial bakgrunn og erfaringer påvirker habitus, det vil si de verdier, vaner og ferdigheter som barna utvikler gjennom oppveksten. Her kan en tenke seg at foreldre og familie har større aksept for at gutter skal delta på organisert fritidsaktivitet, samt motiverer og legger til rette for dette, da dette er en kulturell norm og noe de selv er oppvokst med. Det kan også være at familiene gir gutter større grad av valgfrihet enn jenter. Etersom jenter i mindre grad enn gutter deltar på organiserte fritidsaktiviteter, kan det kanskje være grunn til å spørre om jenter i større grad forventes å delta i religiøse aktiviteter og aktiviteter med familien?

Her er det også relevant å trekke inn kulturell kapital. En kan tenke seg at foreldrene selv ikke har deltatt i organiserte fritidsaktiviteter som barn. Eventuelt at de ikke ser verdien av organiserte aktiviteter eller at dette blir sett på som «fremmede» og konkurrerende verdier mot familiens tradisjonelle verdier, roller og identitet. Undersøkelsen sier lite om jenter er

mer eller mindre sammen med venner på fritiden enn gutter, eller hvorvidt de deltar mer på religiøse aktiviteter. En mulighet kan være at jenter i større grad «henger» med sine venner hjemme hos hverandre, på fritidsklubb, biblioteket eller på mobiltelefonen. Dermed kan forskjeller i fritidsaktiviteter også henge sammen med ulikheter i sosial kapital mellom kjønnene. Sosial kapital handler om ressursene og nettverkene en person har gjennom sosiale relasjoner, forskjeller i sosial kapital mellom kjønnene kan påvirke hvem som deltar (Erdal & Granlund, s 409, 2021). Det kan også være at jentene er mindre sammen med venner på fritiden enn gutter. I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om hva elevene ellers gjør på fritiden (utenom fritidsaktiviteter), men det ble for tidkrevende å gjennomføre selve analysen. Så disse spørsmålene blir dessverre ikke besvart i denne rapporten, men hadde vært interessant å forske videre på.

Konklusjon

Denne rapporten bygger på en undersøkelse sendt ut til elever på 5-7. trinn, i en bydel med lav sosioøkonomisk status. Undersøkelsen min viser at deltakelsen i fritidsaktiviteter blant elever på mellomtrinnet i en bydel med lav sosioøkonomisk status, er betydelig lavere enn nasjonalt. Mens 80% av barn nasjonalt deltar i organiserte fritidsaktiviteter, oppgir bare 58% i denne bydelen at de deltar. Dette bekrefter hypotesen om at lav sosioøkonomisk status kan henge sammen med lav deltakelse i fritidsaktiviteter.

I fortolkningen av funnene har jeg tatt i bruk Bourdieus teori om kapitalformer, samt habitus. Økonomisk kapital ser ut til å være en barriere for deltakelse, fordi barn med foreldre som ikke er yrkesaktive, deltar i mindre grad enn barna som oppgir at én eller begge foreldrene jobber. Den lave deltakelsen kan skyldes prioriteringer, kostnader knyttet til deltakelse, i tillegg til manglende kunnskap om støtteordninger. Videre ser også sosial kapital ut til å påvirke deltakelsen, da foreldrenes nettverk eller kjennskap til fritidstilbud kan være begrenset. Hvis foreldrene ikke blir informert om ulike aktiviteter og støtteordninger, kan det føre til noe lavere deltakelse, spesielt blant familier der foreldrene ikke har erfaring med fritidsaktiviteter selv. Kulturell kapital kan også påvirke deltakelsen gjennom foreldrenes erfaringer og holdninger til fritidsaktiviteter. Hvis foreldrene selv ikke er oppvokst med organiserte fritidsaktiviteter, ser de kanskje ikke verdien med dem. Habitus kan også være en forklaring på forskjellene i deltakelse, kanskje spesielt kjønnsforskjellene. Hvis habitus formes av normer som forventer at jenter ikke skal delta i fritidsaktiviteter, men heller delta i andre typer aktiviteter, kan dette påvirke hvem som deltar. Bydelen kan være et område for

videre forskning, spesielt for å forstå hvorfor deltakelsen blant jenter er så mye lavere enn blant gutter, og om dette henger sammen med forskjeller i sosial og kulturell kapital, samt forventninger knyttet til kjønnene.

Bibliografi

- Allemed.no. (u.d.). *Hvorfor er fritidsaktiviteter viktig?* Hentet fra <https://www.allemed.no/allemed-ung/hvorfor-er-fritidsaktiviteter-viktig>
- Arnesen , D., & Hansen, V. W. (2024). *Kunnskapsoppsummering om barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter*. Senter på forskning og sivilsamfunn og frivillig sektor . Hentet fra https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/3127682/Rapport_Sifri_2024_4%2b-%2bKunnskapsoversikt.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Byklum, K. (2024, 08 09). *De unge trener mer enn før: - Det høyeste tallet vi har målt på ti år*. Hentet fra https://www.oslomet.no/no/forskning/forskningsnyheter/ungdata-flere-trener?utm_source=
- Drammen kommune. (2025, 03 03). *Lokal fritidskasse i Drammen kommune*. Hentet fra Drammenkommune.no: <https://www.drammen.kommune.no/tjenester/kunst-kultur/tilskuddordning/lokal-fritidskasse-i-drammen-kommune/>
- Drammen kommune. (u.d.). *Neon junior- og ungdomsklubb* . Hentet fra Drammenkommune.no: <https://www.drammen.kommune.no/tjenester/kunst-kultur/ung/neon/>
- Erdal, S. F., & Granlund, L. (2021). *Sosiologi og sosialantropologi* . Aschehoug undervisning .
- Eriksen , N., & Bakken, A. (2021, 09 27). *Barn på Oslos vestkant deltar oftest i faste aktiviteter* . Hentet fra Oslomet.no: <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/barn-pa-oslos-vestkant-deltar-oftest-i-faste-fritidsaktiviteter>
- Eriksen, N. (2022, 08 11). *Stadig færre unge deltar i organiserte fritidsaktiviteter*. Hentet fra <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/ungdata-2022-nedgang-organisert-idrett>
- Friskus.no. (u.d.). *Fritidskortet*. Hentet fra Friskus.no: <https://friskus.no/fritidskort/?lang=nn>
- Fritidserklæringen. (2022). *Fritidserklæringen*. Hentet fra https://cdn.prod.website-files.com/5f4e2bcd0095c581bfeb90ad/635fbc2ac58a2506449dc731_fritidserklæringen_2022.pdf
- Hellevik, O. (1995). *Sosiologisk metode*. Oslo: Universitetsforlaget Oslo.
- Jacobsen, S. E., Andersen, P. L., Nordø, Å. D., Sletten, M., & Arnesen, D. (2021). *Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter*. Bergen/Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

- Midtsundstad, A. (2021, 02 22). *Fritidforalle.no*. Hentet fra <https://www.fritidforalle.no/sosial-ulikhet-i-barn-og-unges-deltakelse-i-organiserte-fritidsaktiviteter.6369933-356507.html>
- Nystad, W. (2023, 11 01). *Fhi.no*. Hentet fra <https://www.fhi.no/he/folkehelse/rapporten/levevaner/fysisk-aktivitet/?term=>
- Olsen, B., Weihe, H.-J. W., & Hjelseth, A. (2025, 02 24). *Snl.no*. Hentet fra https://snl.no/Pierre_Bourdieu#:~:text=Pierre%20Bourdieu%20var%20en%20fransk%20sosiolog.%20Han%20regnes,skole%20og%20utdanning%20betyr%20for%20oppretholdelsen%20av%20klasseforskjeller.
- Ruud, A. (u.d.). *Ekskluderende fritidskort* . Hentet fra [Ungdomogfritid.no: https://www.ungdomogfritid.no/aktuelt/ekskluderende-fritidskort/](https://www.ungdomogfritid.no/aktuelt/ekskluderende-fritidskort/)
- Sander, K. (2023, 06 19). *Potensielle feilkilder ved kvalitative undersøkelser/ metoder* . Hentet fra [Estudie.no: https://estudie.no/potensielle-feilkilder-kvalitative-undersokelser/](https://estudie.no/potensielle-feilkilder-kvalitative-undersokelser/)
- Sander, K. (u.d.). *Pilotundersøkelse*. Hentet fra [Estudie.no: https://estudie.no/pilotundersokelse/#:~:text=En%20pilotunders%C3%B8kelse%20ogs%C3%A5%20kalt%20forunders%C3%B8kelse%20eller%20forstudie%20er%3A,m%C3%A5%20samles%20inn%20og%20analyseres%20i%20denne%20forbindelse](https://estudie.no/pilotundersokelse/#:~:text=En%20pilotunders%C3%B8kelse%20ogs%C3%A5%20kalt%20forunders%C3%B8kelse%20eller%20forstudie%20er%3A,m%C3%A5%20samles%20inn%20og%20analyseres%20i%20denne%20forbindelse).
- Skauge , M., & Rafoss, K. (2020). *Kjønnnet trening som uttrykk for kjønnnet mening?* Universitetsforlaget .
- Svartdal, F. (2025, 02 22). *Reliabilitet*. Hentet fra [snl.no: https://snl.no/reliabilitet#:~:text=Reliabilitet%20brukes%20om%20konsistens%20eller%20stabilitet%20i%20m%C3%A5linger.,hvis%20man%20gjentar%20samme%20m%C3%A5ling%20en%20annen%20dag](https://snl.no/reliabilitet#:~:text=Reliabilitet%20brukes%20om%20konsistens%20eller%20stabilitet%20i%20m%C3%A5linger.,hvis%20man%20gjentar%20samme%20m%C3%A5ling%20en%20annen%20dag).
- Ung Fritid. (2023). *Ung fritid brukerundersøkelse*. Hentet fra <https://www.frivillighetnorge.no/rapport/ungfritid-no-brukerundersokelse/ungfritidno-undersokelsen/deltakelse/barrierer-for-deltagelse>
- Ungdata. (2024). *Ungdata Junior*. Hentet fra <https://www.ungdata.no/hva-er-ungdata-junior/>
- Ungdata Junior. (2021). *Ungdata.no*. Hentet fra https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/reports/Viken_Drammen_2021_Barneskole_Kommune.pdf
- Aanesen, K. H. (2021, 05 23). *Bourdieu om kapitalformer og habitus* . Hentet fra [Ndla.no: https://ndla.no/article/31449](https://ndla.no/article/31449)

